

Lausunto

10.01.2020

Asia: VN/6456/2019

## **Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistamista koskevaksi lainsäädännöksi**

Turvapaikkapuhuttelussa avustamista koskeva muutos; ulkomaalaislain 9 § 2mom.

### **Arvio muutoksesta ja sen vaikutuksista**

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero VN/6456/2019

#### LAUSUNTO

Oikeusministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain 9 §:n 2 momentin, 190 §:n 3 momentin, 196 §:n 3 momentin ja oikeusapulain 17 a §:n kumoamisesta.

Ulkomaalaislakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että turvapaikanhakijalle turvapaikkapuhuttelussa annettavaa oikeusapua koskeva säännös ja päätöksien valitusaikaa koskevat säännökset kumottaisiin. Tässä seuraisi, että hakijalla voisi olla tarvittaessa julkisin varoin kustannettu avustaja myös turvapaikkapuhuttelussa. Valitusajat päätöksistä olisivat samat kuin muissakin hallinto-oikeudellisissa asioissa eli 30 päivää.

Oikeusapulakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asiakkoista palkkiota koskeva säännös kumottaisiin, mistä seuraa, että yksityiselle avustajalle maksettaisiin tarpeellisista toimenpiteistä tuntiperusteinen korvaus.

Ulkomaalaislakiin ja oikeusapulakiin tehtiin edellisellä hallituskaudella muutoksia turvapaikanhakijoiden oikeusavun ja valitusaikojen osalta. Avustajille säädettiin asiakkoittaiset palkkiot ja palkkio turvapaikkapuhuttelussa läsnäolosta säädettiin maksettavaksi vain, jos siihen on erityyisen painavia syitä tai avustettavana on alaikäinen lapsi. Valitusajat lyhennettiin 21 ja 14 päivään. Muutokset tulivat voimaan 1.9.2016.

Totean lausuntonani seuraavan.

Pidän esitettyjä muutosehdotuksia perusteltuina. Pidän nyt kumottaviksi ehdotettuja muutoksia ongelmallisena jo oikeusministeriölle (Dnro 5587/5/15; 14.1.2016) hallituksen esitysluonnoksesta antamassani lausunnossa. Kiinnitin huomiota muun muassa siihen, että lyhennetty valitusaika johtanee siihen, että avustajien työ vaikeutuu ja osa valituksista jää, esimerkiksi asian vaatiman valmistelun takia, kokonaan tekemättä. Pidän myös oikeusavun saamiseen liittyviä tiukennuksia turvapaikanhakijoiden oikeusturvan kannalta ongelmallisena.

Myös eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian muissa lausunnoissa (esimerkiksi EOAK 979/2016) suhtauduttiin nyt kumottaviksi esitettyihin ulkomaalaislain ja oikeusapulain muutoksiin kriittisesti jo niitä säädettyessä. Esittelijäneuvos, oikeustieteen tohtori Jari Pirjola totesi la-kivaliokunnalle häneltä pyydytyssä asiantuntijalausunnossa oikeusavun saamisesta, että ”jos esitys toteutuu ehdotetussa muodossa, suuri osa turvapaikanhakijoista jää käytännössä oikeusavun ulkopuolelle turvapaikkatutkinnan aikana. Pakolaisoikeuteen erikostuneet la-kimiehet eivät voisi tässä vaiheessa toimia turvapaikanhakijoiden avustajina. Pidän tätä turvapaikanhakijoiden oikeusturvan näkökulmasta ongelmallisena. Asiantuntevan avustajan läsnäolo jo turvapaikkatutkinnassa edistää jo prosessin alkuvaiheessa niiden turvapaikanhakijoiden tunnistamista, jotka ovat kansainvälisen suojelun tarpeessa. Kiinnitän huomiota siihen, että oikeudellisen avun puute prosessin alkuvaiheessa voi lisätä muutoksenhakujen määrää”.

Myös valitusaikojen lyhentämistä pidettiin edellä mainitussa Pirjolan omassa lausunnossa ongelmallisena. Lausunnossa todettiin muun muassa, että ”ehdotettu säännös merkitsee muutosta hallintolainkäytössä vakiintuneeseen 30 päivän valitusaikaan. Lyhennetty valitusaika hallinto-oikeuteen johtanee siihen, että avustajien työ vaikeutuu. Jos määräaika lyhennetään, tulisi varmistaa, että valituksen tekeminen hallinto-oikeuteen on käytännössä mahdollista uuden määräajan puitteissa”.

Totean lopuksi ja edellä mainituissa lausunnoissa mainittuihin perusteluihin viitaten, että nyt kyseessä olevassa hallituksen esityksessä esitettyjen muutosten voidaan arvioida parantavan turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa, kun heillä on esimerkiksi ns. tukihenkilöiden sijasta käytettävissä oikeudellinen avustaja entistä useammin sekä riittävä aika valituksen tekemiseen.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Valitusaikoja koskeva muutos; ulkomaalaislain 190 § 3 mom. ja 196 § 3 mom.

**Arvio muutoksesta ja sen vaikutuksista**

-

Avustajien palkkioperusteita koskeva muutos; oikeusapulaki 17 a §

**Arvio muutoksesta ja sen vaikutuksista**

-

Esityksen vaikutukset toimintaan

**Millaisia taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia esityksellä olisi toimintaan?**

-

**Millaisia muita vaikutuksia esityksellä olisi?**

-

Muut kommentit esitysluonnoksesta

**Voitte kirjoittaa muut huomionne tähän**

-

Pirjola Jari  
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia